

Na okrajích zalesněného údolí nejdelší lotyšské řeky Gauji můžete obdivovat množství starobylých hradů

text a foto Josef Franc

VIA BALTICA

VÝPRAVA PRO DRSNÉ ROMANTIKY

Nepodceňujte Pobaltí. V rozumné vzdálenosti od Česka představuje dostupnou a velmi atraktivní cestovatelskou inspiraci. Sledujte stopy malé hanácké expedice Lotyšskem s krásnou řekou Gaujou, protékající malebným romantickým údolím, a Estonskem s rašeliništi v hlubokých severských lesích i rozeklaným severním pobřežím, plným obrovských bludných balvanů. Anebo se na blízký sever vypravte na vlastní pěst.

Vidzemské Švýcarsko

Za výchozí bod hanácké výpravy do Pobaltí jsme si zvolili lotyšské městečko Sigulda, ležící ve Vidzemské pahorkatině v údolí řeky Gauji (ta je se svými 452 kilometry nejdelší řekou Lotyšska) zhruba 50 km severovýchodně od hlavního města Rigy. Sigulda je významným turistickým centrem a oblíbeným rekreačním střediskem s mnoha občudky a upravenými parky. Leží v místě, kde se Gauja hluboko zařezává do prvohorních červených devonských pískovců a vytváří zvláštní reliéf, díky němuž je oblast nazývána vidzemským Švýcarskem.

Nejvýraznější stavbou čnicí na svahu nad údolím řeky je hrad Turaida (dnes

se v něm nachází expozice, věnovaná původnímu místnímu ugrofinskému národu Lívů). Siguldu spojuje s protějším břehem, na němž leží hrad Turaida i zámek Krimulda, most i kilometr dlouhá lanovka, zavěšená asi 40 metrů nad hladinou řeky. Lanovka jezdí dvakrát za hodinu a dva lamy jízdného rozhodně stojí za ušetřenou námahu. Ovšem pozor – o víkendu lanovka slouží od sedmi hodin večer pouze vyznavačům bungee jumpingu a je uzavřena pro běžný provoz.

První zmínky o Siguldě jsou z počátku 13. století, kdy kraj patřil livonským rodovým klanům, pod vedením náčelníka Kaupa, který jako první přijal křesťanství po dobytí území Řádem

německých rytířů. Němečtí křižáci vystavěli na levém břehu, vedle původního hradu Satezele kamenný hrad Segewald, od něhož pochází název města.

Roku 1214 byl původní hrad zbořen a Kaup byl nucen si na pravém břehu vystavět nový kamenný hrad Krimulda. Za livonských válek v polovině 16. století kraj pustošil nejprve Ivan Hrozný, pak ho dobyli Poláci a Sigulda se stala centrem jejich nově obsazených území. V 17. století po vpádu Švédů a následných bojích s Poláky město téměř zmizelo z mapy. Za severní války o sto let později nakonec celá oblast padla do držení Ruska. Nová éra díky bohatým rodinám z Petrohradu i Varšavy začala se stavbou železnice Riga–Valka–Pskov v roce 1889.

Vřele doporučujeme ubytování na zámku Krimulda – za lůžko v dřevěném altánovém komplexu (s koupelnami i WC) v zámecké zahradě naproti hlavní budově zaplatíte 7,9 latu.

Nenechejte si ujít výšlap okolo hradů

Od ubytovny na zámku Krimulda (Krimuldas pils) se značenou cestou parkem, jež vede po hřebeni kolem stanice lanovky a zříceniny hradu Krimulda (Krimuldas pilsdrupas), dostanete k dlouhému dřevěnému schodišti, po němž sejdete dolů do údolí. Cesta vlevo pokračuje kolem malebného jezírka podél pískovcového svahu až ke Gütmanisově jeskyni (Gütmana ala), kterou v minulosti vymlela Gauja v pískovcovém svahu. Je to zajímavý přírodní útvar, avšak našince, znalého jeskyní Moravského krasu, informace o tom, že jde o největší jeskyni v Lotyšsku, neohromí. K jeskyni se vztahuje pověst o věrné lásce dívky zvané Turaidská růže, a snad díky tomu je

Estonský národní park Lahemaa – to je poklidná krajina s nejvyšším bodem ve výšce 115 metrů nad mořem

vyhledávaným místem svatebních párů. Silničkou, spojující Siguldu s vesnicí Turaida vystoupáte do kopce ke stejnojmennému hradu (Turaidas pils), jehož zdi z červených cihel vystupují ze zelené hradby okolního listnatého lesa. Z jeho věže se otevírají krásné výhledy na údolí řeky Gauji.

Romantika z kanoe

Mezi městy Sigulda a Valmiera se rozprostírá národní park Gauja, který je největší svého druhu v celém Pobaltí. V jeho centru leží romantické zalesněné údolí řeky Gauji a jejích přítoků, které je na pobaltské poměry dosti hluboko zaříznuté a strmé, s převisy a jeskyněmi v červených pískovcových stěnách. Na jeho svazích se tyčí hrady a zámky, a park je tak atraktivní pro vodáky i pěší turisty.

Turistická agentura Makars v Siguldě nabízí pronájem lodí všeho druhu. V ceně 50 euro za kanoi pro tři osoby je i převezení lodi s posádkou do Ligatne, ležícího 25 kilometrů proti proudu. I když je Gauja poměrně klidně tekoucí široká řeka s malou hloubkou a čistou teplou vodou, v některých úsecích je

třeba zbystrit, a pokud si nejste úplně jisti svým vodáckým mistrovstvím, je lepší uložit citlivou součást výbavy, jako jsou třeba fotoaparáty či mobily, do nepromokavých vaků, což platí i pro poslední úsek – peřeje pod mostem u města Sigulda.

Za starověrci k Čudskému jezeru

Při přesunu z Lotyšska do Estonska se výprava rozhodla pokořit nejvyšší vrchol celého Pobaltí – vrch Suur Munamägi (Velký vaječný kopec). Cesta vedla po okresních silnicích a hledanou „horu“ byste mohli snadno minout – tyčí se totiž do „úctyhodné“ výšky 3176 decimetrů nad mořem. My jsme nicméně díky naší autonavigaci značky „Pepa a mapa“ dorazili přesně k hledanému vesnici Haanja. Od tamního parkoviště pak zbývalo jen vyšlapat po dlouhém schodišti na vrchol navýšený o rozhlednu.

Po úspěšné horské výpravě jsme pokračovali k Čudskému jezeru (Peipsi järv). To se rozkládá na ploše 3555 km² ve východní části Estonska a je pátým největším jezerem v Evropě. Vzhledem k tomu, že jím prochází rusko-estonská

Gütmanisova jeskyně je největší v Lotyšsku a vlastně i v celém pobaltí

hranice, jsou podél jeho břehů místy vidět strážní věže pohraniční stráže. Jezero je ledovcového původu a jeho maximální hloubka dosahuje patnácti metrů. Jedinou řekou, která z něj vytéká, je na severozápadě Narva.

Ta odděluje stejnojmenné středověké estonské město od ruského města a pevnosti Ivangorod. V 18. a 19. století oblast osídlili ruští starověrci – rozkolníci, kteří se odmítali podříditi pravoslavné církvi a na západním břehu jezera založili několik vesnic (Kolkja, Kasepää a Varnja). Městečko Kallaste, v němž starověrci žili již od roku 1720, neslo původně ruský název Krasnaja Gora kvůli červeným pískovcovým břehům. I dnes se tu hovoří prakticky jen rusky.

Z Kallaste jsme byli po pravdě u vytržení. Pokud by měl někdo pocit, že město, v němž žije, jej neuspokojuje, doporučujeme zajet si sem. „Město“ vypadá jak ve starém ruském filmu a navíc i počasí bylo toho dne nevlídné.

Od jezera vál silný studený vítr, který občas přinesl i vodní spršku.

Ubytování jsme našli v hostelu Laguun za 250 estonských korun na osobu ve dvou a třílůžkových pokojích. Domáci nám dali k dispozici i vlastní společenskou místnost, kuchyňku i venkovní gril. Pohodu ovšem narušovala hejna komárů v předšní i stropu. Nezapomeňte proto repelent do zásuvky.

Počasí v Čudského jezera se ukázalo jako stabilní – tedy setrvale nevlídné. I přes to stojí rozhodně zato výšlap podél břehu jezera k bizarním rudým útesům na jižním konci městečka Kallaste. Na zhruba kilometrovém úseku pobřeží se odkryly červené pískovcové útesy středního devonu, v nichž se nachází množství zkamenělých živočichů z doby před nějakými 390 miliony let. Informační panely vás zpraví i o tom, že se zde našly ostatky deseti až patnácti metrových bezobratlých či krunýřovitých ryb i obojživelníků.

Za prohlídku stojí i starověké vesnice Varnja a Kolkja. (Leží na břehu jezera několik kilometrů jihovýchodně od Kallaste.) I když jsme se procházeli uličkami tvořenými starými dřevěnými ruskými domky opět mezi kapkami deště, stačili jsme si udělat obrázek o kolonii ruských starousedlíků, jež si zachovává svébytný život a zvyky. Zvláštní duchovní význam mají kupříkladu hřbitovy s lavičkou u každého hrobu, kde lidé mohou rozjímat u místa věčného odpočinku svých blízkých.

Historické pevnosti na Narvě

Ruské hranice jsme z estonské strany kopírovali i při další etapě výpravy – návštěvě města jménem Narva. To leží na nejvýhodnější hranici Estonska, 210 km od Tallinu a 130 km od Petrohradu. Od ruského Ivangorodu ji dělí hraniční řeka Narva, vytékající z Čudského jezera do mořského zálivu.

Oblast se strategickou polohou na síti

V estonských mokřadech můžete strávit celé dny a sběrem obřích borůvek

vnitrozemských vodních cest byla osídlena již v době kamenné. Vlastní město založili roku 1254 křižáci a od té doby byla Narva jablkem sváru mezi německými rytíři a Ruskem. V roce 1492 dal proto veliký kníže moskevský Ivan III. zbudovat na druhé straně řeky pevnost Ivangorod.

Dominantou Narvy je impozantní hrad nad řekou, který postavili ve 13. století Dánové. Spolu s ruskou pevností Ivangorod na opačném břehu řeky vytváří architektonický celek, který je jedinečný v celé severní Evropě.

Prohlídku hradu jsme pojali důkladně – od sklepa až po věž. Vlevo za mostem se nám otevřel hraniční přechod do Ruska. Při pozorování dlouhých front lidí a vozidel, čekajících na důkladnou pasovou a celní prohlídku, nám ukápaly slzičky nostalgie. Raději jsme proto hned zamířili na opačnou stranu, na západ. Podél pobřeží jsme mířili k dalšímu cíli výpravy – do národního parku Lahemaa. Po cestě je pochopitelně nutné vykonat fotografickou zastávku u dopravní tabule města jménem Kunda, jehož název v eston-

štině znamená určitě něco jiného, než u nás.

Říše zálivů a mokřadů

Největší estonský národní park Lahemaa se rozkládá při severním pobřeží ve Finském zálivu. Leží na třech poloostrovech – Juminda, Pärissa a Käsma, oddělených čtyřmi zálivy – Kolga, Hara, Eru a Käsma. Lahemaa znamená v estonštině „země zálivů“. Krajina je převážně rovinná nebo mírně zvlněná, s nejvyšším bodem o nadmořské výšce 115 metrů a z geologického hlediska se většina parku nachází na severoestonské vápencové desce. Zhruba tři čtvrtiny parku pokrývají lesy s převažujícími borovicemi a jedlemi; méně jsou zastoupeny smrky a břízy. Velké plochy jsou pokryty vřesovišti a mokřady, jejichž typickým příkladem je rašeliníště Viru raba v jihozápadní části parku.

Po celodenním přejezdu od Čudského jezera jsme dorazili do městečka Vösu na severním pobřeží, jež je zcela ponořeno do borového háje. Hned u cesty se nám nabídl hostel Gloria. Mladá recepční, kterou jsme evidentně vyrušili z nějaké příjemnější činnosti na pokoji, ovšem projevila značnou nechuť nám ubytování nabídnout. Buď nerozuměla ani rusky, německy, anglicky či hanácky, anebo se jí prostě nechtělo. Avšak nám se chtělo na noc ubytovat, a byli jsme tak dlouho umínění, že konečně rezignovala a my se zabydleli.

K celodennímu výšlapu do rašeliníšť jsme po okresních silničkách projeli přes osady Vihasoo a Kolgaküla ke křižovatce s hlavní silnicí na Tallinn. U ní je v lese informační tabule s východiskem červeně a modře značené naučné stezky. Okolní lesy jsou plné mechů a lišejníků. Borůvky zvrčí palce nás nenechaly přejít dál, a tak jsme se hodnou chvílí páslí.

Panorama hradu Turaída tyčícího se vysoko nad řekou Gaujou

U prvního rašeliništního jezírka se kříží značené turistické stezky. Modrá značka pokračuje vlevo lesem po okraji rašeliniště, červeně a žlutě značená stezka směřuje do jeho středu. Vede přes něj 3,5 km dlouhý povalový chodník, jenž se lehce pohupuje pod nohama. Občas se desky prohnuly víc a vodu jsme měli až po kotníky. Uneseni krásou a rozmanitostí okolní přírody jsme propadli fotografické vášni a nekoordinovaně se vrhali od jednoho oku lahodícího místa ke druhému. Dřevěná vyhlídková věž uprostřed rašeliniště nám umožnila udělat si ucelený obraz o rázu zdejší krajiny. Obloha byla typicky estonská, tedy zatažená, ale našťáště nepršelo. Pozitivem ovšem bylo, že v tomto počasí nekousali komáři.

Bloudění za vodopády

Asi 12 kilometrů východně od rašeliniště Viru meandruje zalesněnou krajinou rašeliništní řeka Valge. Díky poklesu kamenného podloží, zvaného kamenné lavice, vytváří na některých místech vodopády, jak praví průvodce. My jsme od řeky odbočili z hlavní silnice Narva–Tallinn přes vesnici Valgejoe a lesní písčitou silnicí jsme pokračovali až k parkovišti osady Nõmmeveski. Zdá se, že místní silničáři to mají s údržbou

poměrně jednoduché. Stačí jim totiž, jak jsme svědky, projet trasu pluhem, který v zimě odhrne snůh a v létě zas urovná písčité povrch, a silnice je jako nová.

Kolem lesního jezírka pod parkovištěm jsme pokračovali podél toku řeky Valgy, zbarveného příjemnou „pivní“ barvou. Zajímavý pohled se otevírá v soutěsce Nõmmeveski juga u lomeného skalního prahu, přes nějž se hrou masy hnědočerveně zbarvené vody. V touze spatřit v knižním průvodci popisované vyhlášené vodopády jsme se vydali značenou pěšinou do nitra severského lesa. Svěráz estonského turistického značení nemá ani cenu rozebírat – po dlouhém bloudění jsme prostě náhle narazili na informační tabuli a byli jsme u vodopádů. Za to, co tištěný průvodce nazývá vodopády, mne ovšem někteří účastníci hanácké výpravy deklamovali.

Za bludnými kameny na pobřeží Käsma

Reliéf národního parku ovlivnilo působení moře a kontinentálního ledovce. Na mnoha místech můžete vidět několik metrů vysoké srázy, zvané glinty. Vznikly buď z bývalého pobřeží, nebo v důsledku zvětřování různé odolných vrstev hornin. Z jižního Finska sem kontinentální ledovec přivekl velké

množství kamenů včetně několik metrů vysokých balvanů, jejichž výskyt nemá v Pobaltí obdoby.

Nejrozsáhlejší pole bludných balvanů se nachází u vesničky Käsma, na stejnojmenném poloostrově. Balvany tu téměř souvisle pokrývají rozsáhlé lesní plochy i mořské pobřeží. Zajímavým přírodním fenoménem jsou kameny porůznu obrostlé nějakou řasou, jimž jsme říkali „vlasaté kameny“. Z městečka Vösu vede podél zálivu do Käsma silnice, na jejímž konci můžete využít neplacené parkoviště v severní části vesnice. Okrajem lesa odtud projdete k pobřeží, kde vás podobně jako nás nejspíš udiví nezvykle azurová barva Baltu. Díky tomu, že byl zrovna odliv, jsme mohli přejít kolem balvanů mořem, které nám sahalo po kotníky, na pár set metrů vzdálený zalesněný ostrůvek Saartneem. Pokud se vydáte asi tři kilometry po červeně značené naučné stezce k severozápadnímu výběžku Palganeem, otevře se před vámi doširoká výhled na Finský záliv. Zpět do vesnice se můžete vrátit po modré značce.

Stará rybářská vesnice Altja

Východně od výběžku Vergi na severovýchodě parku Lahemaa leží na pobřeží krásná rybářská vesnička Altja. Po ves-

Bludné balvany kdysi do zálivu Käsma dopravil ledovec až z Finska

niče a jejím okolí vede naučná stezka, jež vás zavede i ke skanzenu původních rybářských obydlí na pobřeží. Z městečka Vösu, které se stalo naší základnou při poznávání národního parku, je to sem asi 14 km po silnici kopírující pobřeží výběžku Vergi cestou přes několik menších vesniček. Auto jsme nechali na parkovišti u stylové dřevěné rybářské restaurace Altja Kõrts, v níž jsme svoji prohlídku starých rybářských domků na pobřeží po okružním výšlapu zakončili. Interiér restaurace,

vybudované ze staré dřevěné stodoly působí stylově, zrovna tak jako půvabné estonské servírky v národních krojích. Za doporučení tu stojí především jídla z ryb – od polévek až po hlavní chody.

Tečka v Tallinnu

Hlavní město Estonska leží na jižním pobřeží Tallinnského zálivu. V jeho centru, na jihu zálivu leží Staré město (Vanalinn), sestávající z Horního města na vrchu Toompea a Dolního města, jež se rozprostírá východně od vrchu.

Outdoor PRAKTICKÉ INFORMACE

Ubytování v Lotyšsku – ubytovna na zámku Krimulda (cena 7,9 LVL na osobu, www.krimuldaspils.lv, e-mail: krimulda@is.lv, tel.: +371 7971721), ubytování v Estonsku Kallaste, Hostel LAGUUN (www.hostel-laguun.ee, e-mail: lagoons@hot.ee, tel.: +3725058551, cena 250 EEK za lůžko v 2-3lůžkovém pokoji)

Půjčovna lodí, camping v Lotyšsku: Turistická agentura MAKARS (www.makars.lv, e-mail: karina@makars.lv, tel.: +371 29244948)

Jak se tam dostanete 1250 kilometrů zabrala jízda po trase Český Těšín – Warszawa – Białystok – Augustow – Suwalki a dále přes litevský Kaunas na silnici E 67, zvanou Via Baltica. Ta nás zavedla do Rigy, odkud jsme pokračovali po silnici A2 do Siguldy.

V některých restauracích je pravidlem nejprve si u pultu vybrat z jídelničky, zaplatit a teprve pak si sednout ke stolu. Když to nevíte, budete stále jen čekat na obsluhu,

jako se to stalo nám. A prohodte raději pár slov třeba česky. Lotyši i Estonci nemají příliš v lásce Rusy a ruštinu (asi vědí proč). My jsme při vstupu do nějaké té hospůdky raději zdravili

zvucným „dobré deň“, aby hned zkraje všichni pochopili, že nejsme „odtamtud“. Pak již může debata probíhat třeba v ruštině, pokud ji ovšem dotyční ovládají. Nikdo z mladých

lidí se rusky neučí, tento jazyk znají lidé starší zhruba třiceti let, kteří zažili Pobaltí pod vládou Sovětského svazu.

Pozor, toto není Stockholm, ale Tallin

Vznik Tallinnu se váže k dřevěnému hradu na vrchu Toompea, který vybudovali Dánové, jejichž vojska tu zvítězila roku 1219. Však také název Tallinn vznikl z estonského výrazu Taani linn, což znamená dánské město. Město se ovšem od roku 1219 až do roku 1917 jmenovalo německy Reval a ruský Revel. V roce 1285 se stalo členem hanzy a sloužilo jako spojnice mezi Novgorodem, Pskovem a západní Evropou. Když Dánové v roce 1346 prodali Estonsko Řádu německých rytířů, byl Reval hlavním hanzovním městem. K jeho úpadku došlo v 16. století, kdy v Pobaltí válčili Rusové, Švédové, Dánové, Poláci a Litevci. Od roku 1561 do roku 1710 patřil Reval Švédům a po morové epidemii padl do rukou Petru Velikému.

Staré město si dodnes zachovalo autentickou středověkou atmosféru, která se v Evropě jen tak nevidí. O tom jsme se přesvědčovali na každém kroku při toulkách historickými uličkami tohoto krásného města, kde malebné obchůdky v uličkách nijak nenarušují středověkou atmosféru a nabízejí na rozdíl od naší „stověžaté“ výhradně suvenýry národní proveniencce.

V estonské rybářské restauraci Altja Kõrts ochutnejte krémovou rybi polévku a smaženého herinka

Outdoor Informace

Lotyšsko, Gauja - vydavatelství Jāna sēta: GAUJAS NACIONĀLAIS PARKS, 1:100 000 Estonsko, NP Lahemaa - vydavatelství EESTI KAARDIKESKUS, EESTI KAART, 1:50 000 Vydavatelství REGIO, LAHEMĀA RAHVUSPARK 1:60 000 (zdarma v info centru NP Lahemaa v Palmse)

Restaurace starověců
Kolkja u Čudského jezera, Kolkja kala - sibula restoran (www.visittartu.com)
Polévky: Kalaseljanka (rybí vývar s kousky ryb, brambor, cibule, dochucená rajským protlakem, 35 EEK)
Kala-kapsas supp (kusy ryby i s kostmi, zelenina, brambory, smetana, 30 EEK)
Sibulasupp (cibulačka, 25 EEK)
Kalapuljong röstitud leivaga (rybí vývar s vařeným vejcem, petržel, malé česnekové topinky, 30 EEK)

Rybí jídla: Kala šašlukk (rybí šašlik, opékaný brambor, zeleninový salát s dressingem, 90 EEK)
Hautatud kala, vanausuliste moodi (vařená ryba nevýrazné chuti, vařený brambor, nakládané cibulky, zeleninový salát s dressingem, 75 EEK)
Paneerititud koho (smažená ryba v trojbalu, opékaný brambor, zeleninový salát, dressing, 85 EEK)

NP Lahemaa - restaurace ALTJA KÕRTS
(www.altja.ee, e-mail: altja@neti.ee,

tel.: +372 325 8681)
Polévky: Hapukapsasupp (zelná z kysaného zelí, kroupy, kousky vepřového masa, 48 EEK)
Soolaheeringasupp (krémová rybi s kousky slaného herinka, vařený vejce, brambory, petržel, 50 EEK)
Rybí jídla: Peactud raimed mulzipudrug (smažený herinek, bramborová kaše s krupkami, červená řepa, sýrový salát, 92 EEK)
Soola heeringes ahjukaetul (naložený studený herinek, vařený brambor v alobalu se syrovou pomazánkou,

vařený vejce, 89 EEK)
Něco pro pivaře:
Pivo značky Luksus je plné, chutné a skutečně nejlepší. Pit se dá i zelta, která je řídká, avšak má 5,2% alkoholu. Gaišas obsahuje sice jen 4,5% alkoholu, není ale moc k pití.

Polévka Kala-kapsas supp

